

UNIVERSITAT DE LLEIDA
FACULTAT DE DRET I ECONOMIA
PLA 2004

CURS ACADÈMIC 2006 - 2007

ENSENYAMENT: CIÈNCIES DEL TREBALL

ASSIGNATURA: SOCIOLOGIA DEL TREBALL (Codi 33008)

PROFESSOR/A: CECILIO LAPRESTA REY

CURS: 1r

QUADRIMESTRE: 2n

CRÈDITS: 4,5

TIPUS: TRONCAL

1. OBJECTIUS

L'assignatura de Sociologia del Treball forma part de la troncalitat dels estudis de Ciències del Treball, amb una carrega docent de 4,5 crèdits. La seva modalitat formativa és semipresencial, cosa que permet compaginar la flexibilitat en el treball personal que l'estudiant ha de dur a terme durant el semestre, amb el contacte directe i personal amb la resta dels companys de l'aula i amb el professor responsable de l'assignatura, ja sigui mitjançant les sessions pràctiques que es duran a terme amb la regularitat que estableixi el cronograma, o bé amb com a les sessions de tutoria presencial que estaran disponibles setmanalment durant tot el semestre. A més, la comunicació entre les persones implicades en la dinàmica de l'assignatura es complementarà amb el correu electrònic, el fòrum de l'assignatura i les tutories telefòniques.

Els **objectius** bàsics que pretenem assolir són el següents:

- Facilitar les eines conceptuals necessàries per comprendre les formes d'organització del treball i les seves transformacions.
- Analitzar els conflictes laborals i els reptes de futur del treball assalariat.
- Obrir vies de reflexió pel que fa a la interrelació entre la tècnica i el treball.
- Contrastar les aportacions teòriques sobre l'organització del treball amb la realitat tal com l'experimenten els treballadors en el seu lloc de treball.
- Plantejar escenaris de futur per al treball

2. CONTINGUTS o METODOLOGIA

El **contingut de l'assignatura** proposa un apropament al coneixement de la realitat social del treball des de la perspectiva sociològica, a partir de l'anàlisi de les diferents teories i enfocaments dominants en l'estudi de l'organització social del treball. De forma específica, centrarem la nostra atenció en l'observació i anàlisi de les relacions laborals a partir de les pràctiques i estratègies que els actors apliquen en el món del treball, la qual cosa ens portarà a fixar la nostra atenció en aspectes com ara l'organització del procés de treball, la qualificació de la força de treball, la participació en el món del treball o les noves tendències pel que fa al treball assalariat.

Cada temà s'acompanya de la seva bibliogràfica bàsica, que estructurarem a partir de l'obra de Lucila Finkel (1996) *La organización social del trabajo*, Pirámide, Madrid, així com de lectures complementàries i enllaços a pàgines web d'actualitat que serviran per aprofundir en el coneixement de la realitat estudiada. En les sessions pràctiques aprofundirem de forma dinàmica els diferents conceptes que l'estudiant haurà treballat prèviament en els diferents exercicis que li seran proposats a cada unitat didàctica.

La modalitat formativa és semipresencial, cosa que permet compaginar la flexibilitat en el treball personal que l'estudiant ha de dur a terme durant el semestre, amb el contacte directe i personal amb la resta dels companys de l'aula i amb el professor responsable de l'assignatura, ja sigui mitjançant les sessions pràctiques que es duren a terme amb la regularitat que estableixi el cronograma, o bé amb com a les sessions de tutoria presencial que estaran disponibles setmanalment durant tot el semestre. A més, la comunicació entre les persones implicades en la dinàmica de l'assignatura es complementarà amb el correu electrònic, el fòrum de l'assignatura i les tutories telefòniques.

3. PROGRAMA

MÒDUL 0. PRESENTACIÓ DE L'ASSIGNATURA I DE LA METODOLOGIA DOCENT QUE S'APLICARÀ DURANT EL CURS.

MÒDUL I. LA DIVISIÓ SOCIAL DEL TREBALL: ELS AUTORS CLÀSSICS

CONTINGUT:

- La divisió social del treball en la perspectiva d'Adam Smith
- La divisió social del treball en la perspectiva de Durkheim
- La divisió social del treball en la perspectiva de Marx

OBJECTIU:

Identificar les principals aportacions d'aquests autors sobre els motius, els avantatges i els inconvenients que suposa la progressiva divisió del treball en l'empresa.

MATERIAL:

Material bàsic: Finkel, L. (1996): *La organización social del trabajo*. Capítol 1

Lectures obligatòries:

Lectura complementària: Coriat, B. (1982): *El taller y el cronómetro*. Madrid: Siglo XXI

Enllaços d'interès: Bibliografia i enllaços sobre Adam Smith

<http://www.geocities.com/WallStreet/Floor/9680/smith.htm>

Bibliografia d'Adam Smith

<http://www.biblioteca.cees.org.gt/topicos/web/topic-697.html>

Adam Smith: La riquesa de les nacions

<http://www.geocities.com/WallStreet/Floor/9680/smith-introlrdln.htm>

Adam Smith: Teoria dels sentiments morals

<http://www.ucm.es/info/socio1/ramossmith.html>

ACTIVITATS:

Individuals: Lectura del tema i resolució de les qüestions plantejades a l'estudiant.
Resolució de les preguntes test.

Resolució dels exercicis "biografia de Marx" i "biografia de Durkheim".

Grupals: La perspectiva sociològica, més enllà de la racionalitat econòmica.
La vida i l'obra d'Adam Smith.

MÒDUL II. LA DIVISIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL

CONTINGUT:

- La relació entre els països rics i pobres
- La divisió internacional del treball
- El treball femení i la divisió internacional del treball

OBJECTIU:

Esbrinar quins són els efectes de la internacionalització i globalització de les relacions productives i del consum.

MATERIAL:

Material bàsic: Finkel, L. (1996): *La organización social del trabajo*. Capítol 2

Lectures obligatòries: Chomsky, N. (2001). El beneficio es lo que cuenta. Neoliberalismo y orden global. (fragments del capítol 1 "Neoliberalismo y orden global"). Barcelona: Crítica.

Lectura complementaria: Stiglitz, J. (2002): El malestar de la globalización. Empúries: Barcelona

Klein, N. (2001): No Logo. Paidós: Barcelona

Enllaços d'interès: Associació per una taxa contra les transaccions especulatives

www.attacmadrid.org

Les maquiles i desenvolupament socioeconòmic a l'Amèrica Central

www.ucm.es/info/solidarios/ccs/articulos/america/maquilas.htm

ACTIVITATS:

Individuals: Lectura del tema i resolució de les qüestions plantejades a l'estudiant. Resolució de les preguntes test.

Resolució de l'exercici "classificació entre activitats centrals i perifèriques en la divisió internacional del treball"

Grupals: Les maquiles, o l'altra cara de la divisió internacional del treball.

El moviment ATTAC: cercant un altre model de globalització.

Roger & Me": els efectes de les polítiques de relocalització industrial

MÒDUL III. L'ORGANITZACIÓ DEL PROCÉS DE TREBALL

CONTINGUT:

- La racionalitat de l'organització burocràtica
- La producció en massa
- Les noves formes d'organització del treball
- El model "just a temps"
- La teoria de l'especialització flexible

OBJECTIU:

Identificar els principals models d'organització del treball i la seva incidència en l'àmbit de les relacions socials que s'estableixen dins i fora de l'empresa.

MATERIAL:

Material bàsic: Finkel, L. (1996): *La organización social del trabajo*. Capítol 3

Lectures obligatòries: Ritzer, G. (1996). La McDonalitzación de la sociedad (fragments). Barcelona: Ariel.

Lectura complementaria: Ohno, T. (1993): El sistema de producción Toyota. Gestión 2000: Barcelona.

Ritzer, G. (1996): La McDonalitzación de la sociedad. Ariel: Barcelona

Enllaços d'interès: 50 anys de SEAT, l'empresa model del règim
<http://217.141.24.196/2000/06/word/ES0006295FES.doc>
Reorganització del treball i descentralització productiva.
Flexibilització o degradació de les condicions de treball?
[Http://www.etuc.org/tutb/uk/saltsa/gil-esp.pdf](http://www.etuc.org/tutb/uk/saltsa/gil-esp.pdf)

ACTIVITATS:

Individuals: Lectura del tema i resolució de les qüestions plantejades a l'estudiant.
Resolució de les preguntes test.
Resolució de l'exercici "frase-autor"

Grupals: Noves i velles tendències sobre organització del treball. Introducció al tema

H. Ford, el cotxe com a objecte de consum.
La deshumanització del treball (*Temps moderns*)
El projecte Comett

MÒDUL IV. LA QUALIFICACIÓ DE LA FORÇA DE TREBALL
CONTINGUT:

- La tesi de l'increment de les qualificacions
- La tesi de la desqualificació: Braverman
- La postura contingent
- Qualificació, noves tecnologies i ocupació

OBJECTIU:

Reflexionar a la llum de les teories sociològiques sobre la incidència de l'increment de la qualificació en la productivitat, el salari i el nivell general d'ocupació.

MATERIAL:

Material bàsic: Finkel, L. (1996): *La organización social del trabajo*. Capítol 4

Lectures obligatòries: Brunet, I. i Morell, A. (1998) "Mercado de trabajo y estrategias de valorización". Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 82, 37-71

Lectura complementaria: Brunet, I. i Morell, A. (1998): Clases, educación y trabajo. Madrid: Trotta.

Enllaços d'interès: Els canvis estructurals i les seves repercussions en el mercat de treball

<http://www.rhhmagazine.com/inicio.asp?url=/articulo/formacion/formacion15.asp>
Tendències i factors clau en la nova economia: el paper de la formació professional

<http://www.rhhmagazine.com/articulo/formacion/formacion15.asp>

ACTIVITATS:

Individuals: Lectura del tema i resolució de les qüestions plantejades a l'estudiant.
Resolució de les preguntes test.
Frases incomplertes

MÒDUL V. CONTROL I PARTICIPACIÓ DEL TREBALLADOR EN L'EMPRESA
CONTINGUT:

- El context del control dels treballadors per part de la direcció.
- La tradició de la direcció gerencial
- La tradició de l'anàlisi del procés de treball
- La participació en el treball

OBJECTIU:

Entendre perquè la dicotomia control/participació no pot entendre's descontextualitzada de les formes històriques d'organització del treball

MATERIAL:

Material bàsic: Finkel, L. (1996): *La organización social del trabajo*. Capítol 5

Lectures obligatòries: Nemesio, R. (2000). *Colaboración y Conflicto. Una aproximación a la sociología de las organizaciones*. Valencia: Tirant lo Blanc (Capítol "La cuestión de la democracia en la organización")

Lectura complementaria: Tezanos, J. F. (1987): *La democratización del trabajo*. Sistema: Madrid.

Enllaços d'interès: La desqualificació com a mitjà de control dels treballadors
www.alast.org/PDF/Galin/RRLL-Menghini.PDF

ACTIVITATS:

Individuals: Lectura del tema i resolució de les qüestions plantejades a l'estudiant.
Resolució de les preguntes test.

Grupals: Noves tecnologies de la comunicació i el control de seu ús privat per part de l'empresa.

MÒDUL VI. LA REDEFINICIÓ DEL CONCEPTE DE TREBALL**CONTINGUT:**

- Les múltiples dimensions del treball
- Cap a on va el treball?
- Noves formes de treball
- La incògnita del futur

OBJECTIU:

Reflexionar sobre les transformacions que el treball està experimentant en les últimes dècades i plantejar possibles escenaris de futur.

MATERIAL:

Material bàsic: Finkel, L. (1996): *La organización social del trabajo*. Capítol 6

Lectures obligatòries: Santos, A. i Poveda, M. (2002). *Trabajo, empleo y cambio social*. Valencia: Tirant lo Blanc. (fragments).

Lectura complementaria: Offe, C. (1992): *La sociedad del trabajo. Problemas estructurales y perspectivas de futuro*. Alianza: Madrid.

Enllaços d'interès: Teletreball i telecentres
<http://www.gencat.es/csi/cat/documents/quaderns/quaderns/Q5.htm>

ACTIVITATS:

Individuals: Lectura del tema i resolució de les qüestions plantejades a l'estudiant.
Resolució de les preguntes test.

Grupals: El teletreball.
L'economia submergida.

MÒDUL FINAL. AVALUACIÓ DEL PROCÉS D'APRENENTATGE PER PART DE L'ALUMNAT**4. MATERIALS DE L'ASSIGNATURA**

La natura semipresencial de l'assignatura implica que els materials necessaris per dur-la a terme estiguin presents a la plataforma docent Sakai. Encara així, s'ampliaran amb altres tipus de materials (vídeos, fotocòpies, etc.)

5. BIBLIOGRAFIA

- BURISH, W. (1989). Sociología industrial. Madrid: Pirámide.
- BRUNET, I. i ALARCÓN, A. (2005). ¿Quién crea empresas? Lógica de redes y creación de empresas. Madrid: Talasa.
- BRUNET, I. i PASTOR, I. (2003). Ciencia, Sociedad y Economía. Madrid: Fundamentos.
- BRUNET, I. i BELZUNEGUI, Á. (1999). Estrategias de empleo y multinacionales. Barcelona: Icaria.
- BRUNET, I. i MORELL, A. (1998a). Clases, educación y trabajo. Madrid: Trotta.
- BRUNET, I. i MORELL, A. (1998b) "Mercado de trabajo y estrategias de valorización". Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 82, 37-71
- CARRIER, D. (1982). La estrategia de las negociaciones colectivas. Madrid: Tecnos.
- CASTAÑO, C. (1999). Tecnología de empleo y trabajo en España. Madrid: Alianza Editorial.
- CHOMSKY, N. (2001). El beneficio es lo que cuenta. Neoliberalismo y orden global. Barcelona: Crítica.
- CORIAT, B. (1982). El taller y el cronómetro. Madrid: Siglo XXI
- DORMIDO, S.; MORALES, J.; ABAD, L. V. (1992). Sociedad y nuevas tecnologías. Perspectivas del desarrollo industrial. Madrid: Trotta.
- FINKEL, L. (1996). La organización social del trabajo. Madrid: Ediciones Pirámide.
- GARMENDIA, J. A.; NAVARRO, M.; PARRA LUNA, F. (1987). Sociología industrial y de la empresa. Madrid: Aguilar.
- GARMENDIA, J. A. ; PARRA LUNA, F. (1993). Sociología industrial y de los recursos humanos. Madrid: Taurus.
- GORZ, A. (1996). La metamorfosis del trabajo. Madrid: Editorial Sistema.
- KLEIN, N. (2001): No Logo. Paidós: Barcelona
- NEMESIO, R. (2000). Colaboración y Conflicto. Una aproximación a la sociología de las organizaciones. Valencia: Tirant lo Blanc
- LÓPEZ PINTOR, R. (1995). Sociología industrial. Madrid: Alianza Universidad.
- OFFE, C. (1998). La sociedad del trabajo, problemas estructurales y perspectivas de futuro. Madrid: Alianza Editorial.
- OHNO, T. (1993). El sistema de producción Toyota. Gestión 2000: Barcelona.
- PIORE, M. J.; SABEL, CH. F. (1988). La segunda ruptura industrial. Madrid: Alianza Editorial.
- RIFKIN, J. (1996). El fin del trabajo. Barcelona: Paidós.
- RITZER, G. (1996). La McDonalización de la sociedad. Barcelona: Ariel.
- SANTOS, O. (1995). Sociología del trabajo. València: Tirant lo Blanch.
- SANTOS, O.; POVEDA M. (2002). Trabajo, empleo i cambio social. València: Tirant lo Blanch.
- STIGLITZ, J. (2002). El malestar de la globalización. Empúries: Barcelona
- TEZANOS, J. F. (1987). La democratización del trabajo. Sistema: Madrid.
- TOHARIA, L. (1999). El mercado de trabajo: teorías y aplicaciones. Madrid: Alianza Editorial.

6. AVALUACIÓ

El model d'**avaluació** plantejat per a aquesta assignatura prima el treball continuat que l'estudiant duu a terme durant el semestre, ja sigui el treball individual d'estudi o l'elaboració dels exercicis que l'estudiant ha de fer de forma individual i que ha de lliurar al professor dins dels terminis que s'estableixin, l'assistència a les sessions teòriques que es duran a terme durant el curs, o bé l'assistència i participació activa en les diferents sessions pràctiques plantejades. No obstant això, s'establirà en sistema d'avaluació final per als estudiants que no hagin seguit el model d'avaluació continuada com per als que desitgin consolidar o incrementar la puntuació obtinguda en les activitats d'avaluació continuada.

Concretament, en el cas de l'avaluació continuada, les activitats individuals suposen un 70% de la nota final, les grupals un altre 15% i la participació activa en les diferents activitats pràctiques plantejades un 15%.